

aan de commissie van de Christelijke Gereformeerde Kerk schrijven, dat zij met vreugde ontwaren 'dat het wel wezenlijk Uw toelag is, tot niets anders te komen dan tot een Bond van Gereformeerde Kerken, Classikaal en Synodaal in één kerkverband levende, en als zoodanig eene eenheid vormende, die noch genootschap noch landsinstituut wil zijn',²² is het antwoord van christelijke gereformeerde zijde bevestigend. 'Onze Kerken behooren in de sfeer van den Staat te wezen, wat ze waarlijk zijn, nl. een bond van geref. Kerken naar de Kerkenorde van Dordrecht'.²³

De plaatselijke kerken samen: een bond. Ook naar christelijke gereformeerde opvatting.

Op 15 juni 1892 valt de definitieve beslissing over de naam van de kerken. *De Gereformeerde Kerken in Nederland* zou de naam van de gezamenlijke kerken zijn. En iedere plaatselijke kerk zou de naam dragen: *De Gereformeerde Kerk te ...* Het besluit inzake het gebruik van het meervoud in de naam van de gezamenlijke kerken kostte de Christelijke Gereformeerde broeders aanzienlijk minder moeite dan het verdwijnen van het woord 'Christelijke' in de naam. Hun voorstel om na de vereniging samen de naam te voeren: *De Christelijke Gereformeerde Kerken* werd echter door de synode van de Nederduitse Gereformeerde Kerken afgewezen als 'voor geen inwilliging vatbare voorslag'.²⁴

Aanvaard werd wederzijds nog een nadere bepaling inzake de naam. Zij luidt: 'Evenals dit altijd geschied is, kan ook voortaan, in allerlei anderen, mits niet in institutairen zin (noch in eigen boezem, noch daarbuiten), gesproken worden van de Nederlandsche kerk, de Gereformeerde Kerk in Nederland, enz.'. ²⁵ De ruimte voor dit gebruik van het enkelvoud werd dus scherp begrensd. De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn samen *geen kerk in institutaire zin*. In *die* zin zal men voor het geheel van de samenlevende kerken nooit het woord 'kerk' in het enkelvoud mogen gebruiken. Noch intern, noch extern mag dat gebeuren. 'Noch in eigen boezem, noch daarbuiten.' Het betreft hier - zo verklaart een toelichting vooraf - een gereformeerd kerkrechtelijk *grondbeginsel*. Iedere plaatselijke kerk is een *ecclesia completa*, een volledige kerk. Zij is geen *pars ecclesiae*, geen deel van een groter institutair geheel. Wanneer - zo wordt verklaard - 'onze vaders' uitdrukkingen gebruikten als 'de kerk van Nederland',

22. *Acta der Derde Voorloopige Synode van Nederduitse Gereformeerde Kerken*, 's-Gravenhage 1891, 89v.

23. *Ibid.*, 91.

24. *Acta Synode Amsterdam 1892*, 160.

25. *Handelingen Synode Amsterdam 1892*, 102v.; *Acta Synode Amsterdam 1892*, 173v.